

Aan de gehele Congolese, Rwandese en Burundese bevolking, zowel in Congo, Rwanda en Burundi als in België,

Wie heeft de vrijheid om te vergeten? Dit is een citaat uit de film *Aphasia* uit 2019 van de Servische kunstenaar Jelena Jureša. De film gaat over 'afasie', een ziekte waarbij de patiënt lijdt onder het moeilijk tot uiting kunnen brengen van woorden ten gevolge van fouten in onze hersenen. Stotteren of slechte zinsconstructies zijn daarvan het gevolg. Ook wanneer we graven in ons Belgisch koloniaal verleden, en wanneer zoeken naar de juiste manier om ons te verontschuldigen voor onze wandaden, kunnen we blijkbaar alleen maar 'stotteren'. Zoals ook de kunstenaar Jelena Jureša beweert, lijkt de Belgische bevolking wel slachtoffer van een 'collectieve afasie' als het gaat over dat koloniale verleden.

Wanneer in het verleden pogingen werden gedaan tot verontschuldigen waren deze zéér halfslachtig. Slechts bepaalde slachtoffers werden herdacht, niet de gehele bevolking. Of het 'Lumumba'-plein in Elsene krijgt niet de eervolle plek dat het wél verdient. Bordjes met uitleg bij koloniale standbeelden zijn vaak amper genuanceerd of trekken weinig tot geen aandacht. Het Afrikamuseum doet verre van wat het moet doen. We verzwijgen en vergeten. Vandaar dat de verontschuldigen uit het verleden niet verder komen dan wat gestotter. Maar wij hadden de vrijheid om te vergeten. Wij worden niet dagelijks geconfronteerd met de lelijke littekens van dat koloniale verleden. Maar wie blijft zwijgen en vergeten, wordt vroeg of laat geconfronteerd met zijn eigen spoken.

Ik ben blij dat ik in 2014 – hoe laat dan ook – uiteindelijk werd geconfronteerd met die spoken. Een aantal kunstenaars, sprekers en historici openden mijn - en vele anderen - de ogen: plots zagen we in de standbeelden die onze hoofdstad Brussel, en vele andere steden in België, sierden, niet langer onschuldige beelden, maar wel afbeeldingen van massamoordenaars. Plots zagen we in de figuur van Zwarte Piet een oude traditie die de koloniale machtsverhoudingen schaamteloos kopieert. We leerden over hoe migranten uit de voormalige kolonies pas vanaf 1998 (!) naar België mochten migreren. Ook vernamen we hoe talloze Congolese soldaten de meest verschrikkelijke taken kregen toebedeeld in 'onze' Eerste Wereldoorlog. En bovenal vernamen we de miljoenen doden die Leopold II en de Belgische staat op hun/ons geweten hebben. We trokken grote ogen toen we hoorden over de Belgische opdracht voor de moord op Patrice Lumumba. En konden niets anders dan een immense stilte laten vallen wanneer we beseften dat de rijkdom die ons elke dag omgeeft, een resultaat is van eeuwenlange plunderingen van jullie rijkdommen: rubber, koper, goud. Voor al het leed dat we jullie bevolkingen hebben aangedaan, willen wij ons met deze brief oprecht verontschuldigen.

Een tijdje geleden zei een museumdirecteur tegen mij: "Sorry voor de puinhoop die onze generatie aan jouw generatie heeft achtergelaten." Hij had het ongetwijfeld onder meer over het klimaat, een dolgedraaid kapitalisme en een samenleving waarin mensen met een andere afkomst, een andere kleur, een ander geslacht, een andere (armere) klasse, een andere geaardheid... vandaag nog altijd niet dezelfde kansen krijgen als rijke, mannelijke, witte mannen aan de top van de samenleving. Die verontschuldiging voelde wrang, omdat ik niet de indruk had dat de museumdirecteur in 2019 wél iets deed aan dat systeem dat nog altijd overheerst.

Op dezelfde manier voelt het wrang om ons vandaag te verontschuldigen voor een koloniaal verleden, terwijl een koloniaal heden nog steeds een bittere realiteit is. Onze 'sorry' is dan ook maar een begin. En dus koppelen we die verontschuldigen aan voornemens. Vanaf vandaag proberen wij te stemmen voor politieke partijen die zich niet langer 'de baas van de wereld' achten, maar elk land zijn eigen soevereiniteit gunnen. Vanaf vandaag besteden wij in ons onderwijs en media aandacht aan dat koloniale verleden, met *jullie* aan het woord. Vanaf vandaag gaan wij met jullie de dialoog aan over hoe we ervoor kunnen zorgen dat onze geschiedenis vanuit alle verschillende standpunten wordt belicht, gewikt en gewogen; hoe we onze publieke ruimte kunnen inrichten om die geschiedenis correct te vertellen en hoe onze landen elkaar kunnen ondersteunen.

De littekens van de Belgische onderdrukking in Congo, Rwanda en Burundi zullen nooit verdwijnen. Maar vanaf vandaag zullen we samen proberen om langzaam maar zeker de wonden te helen. Niet door de vrijheid te nemen om te vergeten, maar de vrijheid om te herinneren en samen naar een nieuwe toekomst te gaan, te koesteren.

Onze oprechte excuses,

Namens de gehele Belgische bevolking.